

Utbildningsnivå i riksdagen

Utbildningsnivå hos riksdagens ledamöter 1971-2006

Högskolan på Gotland
2011 Vt
C-Uppsats
Författare: Fredrik Willert
Avdelningen för historia
Handledare: Erik Tängestad

Education level in the Swedish parliament

Education level among members of the Swedish parliament 1971-2006.

Abstract

In the past decades the level of education of the Swedish population has steadily risen. This paper asks questions about the level of education level among members of the Swedish parliament, Riksdagen. The answers are found by studying biographic data over members of parliament between 1971 and 2006. In 1971 a new riksdag, enkammarriksdagen which consists of one "House", was founded. Earlier, the Riksdag consisted of two "Houses". Biographical data over all members of parliament from 1971 to 2006 are available the public and represents the source material to this study.

This study shows that there is a significant change in the overall education level among members of parliament during this period. During this period the education system as well as the political system, especially the election system, has undergone significant changes. This study also shows that the education level in members of parliament differ from the education level of the rest of the population. It also reveals a possible tendency towards not finishing or graduating from higher education among members of parliament. However, this study can only present possible explanations to this fact and does not draw any general conclusions about the future of this tendency. One possible explanation suggests that the changes in the election system are linked to the education level development of the members of parliament.

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	4
2. Syfte och frågeställningar.....	5
2.1 Arbetshypotes.....	5
3. Teori och metod.....	6
4. Källmaterial.....	9
5. Tidigare forskning.....	10
6. Undersökning.....	13
7. Resultat.....	18
8. Källförteckning.....	20
8.1 Litteratur.....	20
8.2 Internetkällor.....	21
9. Bilagor.....	23

1. Inledning

Svenska folkets utbildningsnivå har stigit markant under de senaste decennierna¹. Bakom detta ligger förändringar i skolsystem och utbildningsvägar och naturligtvis förändringar i synen på utbildning. Svenskarna är på intet sätt ensamma om detta. De förändringar som skett på nationell nivå har sin like på internationell nivå, inte bara i Europa, utan på många ställen i världen.² Statistik om hur det förhåller sig, hur utvecklingen ser ut över tid och prognoser för framtiden finns idag i lätt tillgängliga nationella och internationella databaser.³ Utbildningsnivån är därför jämförbar länder emellan och tidsperioder emellan.

Det är inte bara utbildningssystemet som förändrats. 1971 infördes den s k enkammarriksdagen i Sverige. Tidigare bestod systemet av två kamrar med fler ledamöter och längre mandatperioder än idag. Från 1976 är antalet ledamöter i riksdagen 349 och det är dessa 349 (samt i viss mån deras ersättare) som är denna undersöknings objekt. Riksdagen är bland annat landets lagstiftande församling och de som sitter i den är relativt offentliga personer. Detta gör att det finns ett biografiskt material som är lättåtkomligt och aktuellt. Uppsatsen tar inte upp andra biografiska fakta och undersöker heller inte riksdagen som institution. Ej heller finns det något som helst intresse för denna undersökning att notera vilket parti en ledamot tillhör. Själva rollen som ledamot i den svenska riksdagen har också varit föremål för stora förändringar. Från att vid enkammarriksdagens införande varit ett förtroendeuppdrag, och fungerat helt eller delvis som en fritidssysselsättning, till att idag vara ett yrke och en karriärväg lik många andra. Man kan dock inte utbilda sig till riksdagsledamot, man måste bli vald, och från 1998 har vi i Sverige ett s k personvalssystem. Det innebär att: "Väljaren kan rösta på parti men har möjlighet att dessutom avge en personröst på en av partiets kandidater i valkretsen."⁴ Man kan alltså som väljare idag i större utsträckning påverka vilka som sitter i riksdagen. Tidigare var väljaren tvungen att rätta sig efter den av partierna upprättade valsekeln och den ordning kandidaterna till riksdagen hade på den. Dessutom gäller personvalssystemet även landstings-, kommunal- och Europaparlamentsval.

Denna uppsats inriktar sig på utbildningsnivå bland riksdagsledamöter. Förändringar i utbildnings- och valsystem är bara bakgrundsomständigheter i denna undersökning och kommer därför att behandlas i korthet. Undersökningen kommer att jämföra ledamöternas utbildningsnivå med utgångspunkt från tre valperioder, från enkammarriksdagens införande 1971 till 2006.

¹ <http://www.ssd.scb.se/databaser/makro/Produkt.asp?produktid=UF0506&lang=1> *Befolkning 16-74 år efter region, utbildningsnivå, ålder och kön. År 1985-2010* [2011-04-19]

² <http://www.ekonomifakta.se/sv/Fakta/Utbildning-och-forskning/Utbildningsniva/Gymnasieutbildade/>
Uppdaterad 20100908, iakttagen 20110521

³ Genom t ex www.gapminder.org

⁴ www.ne.se/personval

2. Syfte och frågeställningar

Denna undersöknings syfte är att undersöka utbildningsnivå hos riksdagsledamöter under tre olika mandatperioder, från enkammarriksdagens införande 1971 till 2006. Genom att gå igenom biografiska uppgifter om riksdagsledamöter och på så sätt samla in data om deras utbildningsnivå på individnivå, är det sedan möjligt sammanställa dessa data till en samlad bild av riksdagsledamöternas utbildningsnivå som yrkesgrupp vid respektive valperiod. På så sätt är det sedan möjligt att jämföra valperioderna med varandra och dra slutsatser om eventuella förändringar i den samlade utbildningsnivån. Vidare finns ett syfte att försöka utröna om riksdagsledamöternas utveckling när det gäller utbildningsnivå skiljer sig från utvecklingen i utbildningsnivå hos befolkningen i stort. För att nå syftet har följande frågeställningar besvaras:

- Vilken utbildningsnivå har riksdagens ledamöter under en specifik valperiod?
- Vilken är den vanligaste utbildningsnivån bland riksdagens ledamöter vid en specifik valperiod?
- Har riksdagsledamöternas utbildningsnivå förändrats över tid?
- Skiljer sig utvecklingen i riksdagsledamöternas utbildningsnivå från utvecklingen i utbildningsnivå bland befolkningen i stort?

2.1 Arbetshypotes

Nils Stjernkvist skriver artikeln "Enkammarriksdagens tillkomst" i inledningskapitlet till "Enkammarriksdagen 1971-1993/94. Ledamöter och valkretsar" att:

"Förändringen i det politiska landskapet hänger /.../ samman med massmediernas ökade betydelse och inflytande under efterkrigstiden, ett inflytande som växt markant under enkammarriksdagens tid." och vidare att; "Medierna driver "sina" frågor och bestämmer i stor utsträckning agendan för det politiska samtalet."⁵

Tidigare forskning har berört riksdagsledamöters utbildningsnivå men inte som enskilt fenomen. Denna fulla vidden av personvalsreformen 1998 har kanske inte ännu visat sig i svensk politik och i svenska valrörelser. Att den har någon form av effekt däremot borde vara ställt bortom allt tvivel. Den forskning som finns på området är ofta något för gammal för att personvalsreformen ska finnas med som en faktor. Forskning kring riksdagsledamöter har dessutom ofta andra huvudområden än just utbildningsnivå. Min arbetshypotes är att det går att se ett mönster i utbildningsnivån hos riksdagsledamöter som visar att det

⁵ Asker, Björn, Norberg, Anders *Enkammarriksdagen 1971-1993/94. Ledamöter och valkretsar* Sveriges Riksdag, 1996 s. 27

successivt in på 2000-talet blivit viktigare med andra saker än att utbilda sig och framförallt avsluta sina studier.

3. Teori och metod

Utbildningsnivå för befolkningen som helhet har sammanställts och redovisats av SCB sedan 1985. Materialet har sedan lagts upp i en databas där man efter egna preferenser kan söka på ålder, region, kön mm kombinerat utbildningsnivå.⁶ SCB:s definition av utbildningsnivå är något annan än den som görs här och av Wallin, Ehn m fl.⁷ Denna undersökning använder inte SCB:s definition av utbildningsnivå då den baseras på *hur länge* man studerat.⁸ Denna undersökning är inte intresserad av hur länge riksdagsledamöterna studerat utan huruvida de *avslutat* en viss typ av studier "Riksdagsledamöternas liksom medborgarnas formella utbildningsnivå har fortlöpande höjts under 1900-talet", skriver Björn Asker i "Enkammarriksdagen 1971-1993/94"⁹. Det finns en hel del statistik från SCB¹⁰ m fl som bekräftar att det faktiskt är så.¹¹ Enligt SCB var till exempel andelen av befolkningen som hade eftergymnasial utbildning (lägre än forskarutbildning) 1990 22 %. År 2000 var den 29 % och 2010 var motsvarande siffra 37%. Alltså en ökning med 70 % på tjugo år. När det gäller riksdagsledamöter som yrkesgrupp finns det dock inga separata data men studier i den biografiska litteraturen ger en bild av att riksdagsledamöternas utbildningsnivå ligger högre än befolkningen i genomsnitt (se "Resultat"). Asker skriver i inledningen till "Enkammarriksdagen 1971-1993/94" vidare att: "Här skall inget försök göras att teckna en helhetsbild av riksdagsledamöternas utbildningsprofil"¹². Utbildningssystem har under perioden 1971-2006, förändrats vid flera tillfällen och utbildningsvägarna är därför högst olika. Här finns en tveksamhet att göra försök att "fixera en viss utbildningsnivå /.../ vid en given tidpunkt"¹³ i den biografiska litteraturen och i forskningen kring folkvalda. Det är här denna undersökning tar vid. Denna undersökning försöker utifrån ett antal frågeställningar ge dels, en helhetsbild av utbildningsprofilen hos ledamöterna. Dels genom att jämföra utbildningsnivå "vid en given tidpunkt" visa hur denna utvecklats. Ledamöternas utbildningsprofil under tre olika mandatperioder har valts ut, från enkammarriksdagens

⁶ <http://www.ssd.scb.se/databaser/makro/Produkt.asp?produktid=UF0506&lang=1>

Befolkning 16-74 år efter region, utbildningsnivå, ålder och kön. År 1985-2010. Med flera

⁷ Wallin, Gunnar, Ehn, Peter, Isberg, Magnus, Linde, Claes *Makthavare i fokus. Attityder och verklighetsuppfattning hos toppskikten inom politik och förvaltning*

SNS-förlag, Stockholm 1999 s. 65

⁸ Exempelvis på sådana kategorier hos scb är "Gymnasial kortare än 3 år" och "Eftergymnasial utb. 3 år eller längre" se <http://www.ssd.scb.se/databaser/makro/Produkt.asp?produktid=UF0506&lang=1>

Befolkning 16-74 år efter region, utbildningsnivå, ålder och kön. År 1985-2010. Med flera

⁹ Asker, Norberg, *Enkammarriksdagen 1971-1993/94. Ledamöter och valkretsar* s. 34

¹⁰ Se Bilaga 1 t ex

¹¹ Källa: SCB:s tabell *Befolkningen 1990-2010, 25-64 år, fördelad efter utbildningsnivå och kön* Bilaga 1

¹² Asker, Norberg, *Enkammarriksdagen 1971-1993/94. Ledamöter och valkretsar* s. 34

¹³ Ibid. s. 34

införande 1971 till 2006. Däremot ligger det inte innanför denna undersöknings ramar att försöka bedöma kompetens eller relationen mellan utbildning och reell kompetens. Härvidlag finns annan forskning.¹⁴ Däremot kommer undersökningen resultat att diskutera och hypoteser om varför resultatet ser ut som det gör att läggas fram (Se "Resultat"). Frågan om huruvida utbildningsnivå överhuvudtaget är viktig för en riksdagsledamot eller inte är inte heller den föremålet för denna undersökning. Därom får var och en bilda sig en egen uppfattning. Det finns dock forskning som tar upp den här typen av frågeställning. Exempelvis Elisabet Ljungberg som konstaterar att det finns forskning som var "...att utbildning faktiskt har den unika ställning som bakgrundsvariabel som vissa gör gällande. Utbildning gör individen mer intresserad och förmögen att diskutera om politiska frågor."¹⁵

Jag har valt att undersöka riksdagsledamöters utbildningsnivå under tre mandatperioder, 1971-74, 1988-91 och 2002-06. I källmaterialet finns biografiska uppgifter om varje enskild riksdagsledamot från respektive mandatperiod. För att få jämförbara data har jag gått igenom uppgifterna och klassificerat ledamöternas utbildningsnivå¹⁶ i sex olika kategorier. Kategorierna är: **Grundskola, Gymnasie, Akademiska studier utan examen, Akademiska studier med grundexamen, Akademiska studier med högre examen** samt **Inga uppgifter**. Fokus för denna undersökning ligger således på huruvida ledamöterna har avslutat en utbildning eller ej och i så fall på vilken nivå. Avslutade studier är således synonymt med utbildningsnivå för denna undersökning. Det är de angivna uppgifterna om utbildning som ligger till grund för undersökningen, inte titel eller sysselsättning/yrke, därvid läggs ingen vikt över huvud taget.¹⁷ Begreppet "riksdagsledamöter" definieras i denna undersökning så att det är de som håller en plats i Sveriges riksdag under en valperiod, *eller* deras ersättare om ett sådant system finns vid den aktuella valperioden.

Kategorierna är i linje med andra forskares sätt att gruppera utbildningsnivå varför jag använder dem samma¹⁸. Eftersom de mandatperioder jag undersökt sträcker sig över sammanlagt 35 år har utbildningssystem och examen förändrats. De olika kategorierna behöver därför närmare definieras enligt följande:

¹⁴ Exempelvis Hagevi, Magnus *Bakom riksdagens fasad* Akademiförlaget Corona, Göteborg 1998 och Wallin m fl, 1999

¹⁵ Hvitfeldt, Håkan och Karvonen, Lauri (red.) *Den svala demokratin*. Demokratiinstitutet, 1999 s. 56

¹⁶ Utbildningsnivå avser avslutade studier i form av examen eller yrkesexamen med undantag för kategorin "Akademiska studier utan examen" som per definition innebär just utan avslut.

¹⁷ Detta är ett viktigt förtydligande för hela undersökningen. Exempelvis kallade sig den nyvalda partiledaren för socialdemokraterna, Håkan Juholt, för journalist - utan att ha bedrivit några eftergymnasiala studier överhuvudtaget (se exempelvis <http://www.socialdemokraterna.se/Hakan-Juholt/CV-Hakan-Juholt/>). Det ankommer inte på denna studie att värdera huruvida det är en korrekt benämning eller ej. Dock bör det konstateras för hela denna undersöknings validitet att nämnda partiledare hamnar i kategorin "Gymnasium" när det gäller utbildningsnivå.

¹⁸ Se Wallin, Ehn mfl, s. 65

Grundskola

Grundskola och realskola. Då Sverige haft skolplikt sedan 1862¹⁹, om än i lite olika omfattning (till att börja med sex år, numera nio), förutsätt det i denna undersökning att ledamöterna gått i grundskola om inget annat anges.

Gymnasie

Studentexamen eller slutförda gymnasiestudier på gymnasie eller komvux.

Akademiska studier utan examen

Studier vid universitet eller högskola som inte lett till någon examen.

Akademiska studier med grundexamen

Studier inom ett akademiskt område lett till någon form av grundexamen, exempelvis kandidat- eller magisterexamen (som mest licentiatexamen). Alternativt studier som lett till en yrkesexamen inom något legitimationsyrke, exempelvis civilingenjör, sjuksköterska eller lärare.

Akademiska studier med högre examen

Avser disputerade ledamöter med doktors- eller professorstitel. Ej hedersdoktorer.

Inga uppgifter

Det förekommer att det helt saknas uppgifter om en ledamots utbildning. Alternativt är uppgifterna svårtolkade eller fragmentariska. Således är en kategori för dessa nödvändig.

”Studier” avser studier inom det svenska utbildningssystemet eller motsvarande. Huvudmän för sådana utbildningsinstanser är antingen stat eller kommun. Privata alternativ såsom friskolor och privatfinansierade akademiska utbildningar betraktas som jämbördiga alternativ enligt ovan om de a) har att förhålla sig till samma styrdokument (från statlig myndighet exempelvis Skolverket) som kommunala alternativ, b) leder till akademiska poäng eller examen. Privata handelsinstitut, folkhögskolor, s k lantmannaskolor och privata konst- eller PR-skolor betraktas således inte som hemmahörande i någon av kategorierna ovan. Efter genomgången av källmaterialet har data sedan sammanställts i tabellform för att kunna jämföras och diskuteras (se ”Resultat”).

¹⁹ <http://www.ne.se/lang/grundskola>

4. Källmaterial

Källmaterialet består av tre verk: *Enkammarriksdagen 1971-1993/94. Ledamöter och valkretsar* samt *Fakta om folkvalda 1988-1991* och *Fakta om folkvalda 2002-2006*. Alla utgivna av Sveriges Riksdag. Källorna är således sekundära. För att kunna använda primära källor för denna undersökning hade fordrats intervjuer, enkäter och/eller forskning i kommunala och andra arkiv. Då kommunala arkiv förvisso finns, men i de respektive kommunerna, skulle det bli ett alltför grannliga och kostsamt arbete att resa land och rike runt för att besöka alla kommuner där ledamöter gått i skola. Ett sådant förfarande ligger således utanför denna undersöknings ram. Enkäter är en av de huvudsakliga källorna till de biografiska uppgifter som föreligger i källmaterialet. Dessa har samlats in av riksdagsbiblioteket på uppdrag av riksdagen²⁰ mellan 1961 och 1979 och finns i riksdagens centralarkiv. För senare uppgifter finns de biografiska verken "*Fakta om folkvalda*" som bygger på biografiska uppgifter insamlades efter varje val av riksdagens egen biografiavdelning. Samtliga ej avlidna ledamöter har fått granska och komplettera, eller rätta, sina uppgifter före publiceringen. För att man ska räknas som ledamot i källmaterialet måste man vara invald som riksdagsledamot, eller ha tjänstgjort som ersättare för en sådan under minst ett riksmöte eller 240 dagar.²¹ Systemet med ersättare för riksdagsledamöter med andra uppdrag (exempelvis statsråd eller talman) infördes 1974.

När det gäller uppgifter om akademiska studier och examen har jag varit i kontakt med LADOK, "ett nationellt system för studieadministration inom högre utbildning i Sverige".²² Detta för att se om man kan få tillgång till uppgifter om en enskild persons (ledamots) studier. De gav mig rådet att höra av mig till studieadministrationen på Hgo för att möjligen via dem få ut uppgifter (se bilaga 1). Det var inte möjligt. Varje lärosäte har uppgifter om studenter på sin respektive skola, inga andras. På samma sätt som med de kommunala arkiven skulle ett sådant förfarande innebära att man uppsökte varje utbildningsställe för sig för att där få ut uppgifter om varje enskild person (ledamot). Lägg därtill att många studerat vi mer än ett lärosäte. Även detta blir således ett alltför omfångsrikt uppdrag för att rymmas inom denna undersöknings ramar. De biografiska uppgifter gällande akademiska studier vilar således helt på de källor som används i den här undersökningen.

Betyg är i allt väsentligt en offentlig handling i Sverige. Det visar sig dock att det är en uppgift som sträcker sig långt utanför den här undersökningens ramar att i praktiken leta efter primärkällor av den typen. Det material som ligger vid handen för denna undersökning är således en sammanställning av enkätsvar, ledamöternas egen granskning och offentliga biografiska uppgifter. Ur källkritisk är det fullt möjligt att det kan förekomma oriktigheter. Uppgifter lämnade av ledamöterna kan vara tendentiösa eller ofullständiga. Dock grundar de sig på offentlig och kontrollerbar information varför det inte är troligt att en medveten

²⁰ Asker, Norberg, *Enkammarriksdagen 1971-1993/94. Ledamöter och valkretsar* s. 533

²¹ Ibid. s. 532

²² www.ladok.se (startsidan)

förfalskning av uppgifter skulle föreligga. En riksdagsledamot är en offentlig person, föremål för granskning i media och av andra politiker m fl, och det skulle rimligen vara mycket kostsamt att fara med osanning om det uppdagades. Materialet kan därför rimligen betraktas som riktigt och de uppgifter som finns i biografierna håller därför en hög och fullt godtagbar nivå ur forskningssynpunkt.

5. Tidigare forskning

Standardverken när det gäller biografier över riksdagsledamöter är *"Tvåkammarriksdagen 1870-1970"* i fem band samt *"Enkammarriksdagen 1971-1993/94. Ledamöter och valkretsar"* i två band. Parallellt med dessa har sedan slutet av 1980- talet utgivits biografier under titeln *"Fakta om folkvalda"* för varje enskild valperiod. Det finns en hel del samhällsvetenskaplig litteratur som berör ämnet riksdagsledamöter. Frågan om utbildningsnivå är i litteraturen om riksdagsledamöter ofta del av något större, en del av biografien men inte en enskild faktor värd att ta upp. Det mesta av litteraturen på området är av samhällsvetenskaplig natur och behandlar arbetet i riksdagen eller i partierna. Flera av dessa tar upp frågan om hur den enskilde ledamotens relation till ett kollektiv, exempelvis den egna partigruppen i riksdagen, partiet i stort eller ett utskott. Magnus Isbergs avhandling *"Riksdagsledamoten i sin partigrupp"*²³ är ett exempel på en sådan. Genom intervjuer med riksdagsledamöter visar han i sin undersökning att den successiva utvecklingen mot politiker som yrke istället för uppdrag har tillsammans med personvalssystemet fört med sig en individualisering av politiken där andra saker är det partiet/gruppen prioriteras. Kändisskap och karriärmöjligheter är nya brickor i det politiska spelet menar Isberg och konstaterar att *"individuellt profilskapande"*²⁴ inte alltid är förenligt med partigruppens arbete och vilja. En annan avhandling som tar förhållandet mellan den enskilde och kollektivet är Magnus Hagevi *"Bakom riksdagens fasad"*²⁵. Han gör avstamp i antagandet att individualiseringen bland medborgarna ökar. Hans fråga är *"gör den det bland riksdagsledamöter också?"*. Hans hypotes är att det kanske inte gör det utan att den enskilde riksdagsledamoten är i händerna på partiet och partigruppen. Hans undersökning bygger i huvudsak på intervjuer och enkäter bland riksdagsledamöter i slutet av 1980-talet och 1990-talet. Undersökningen är helt inriktad på riksdagarbetet och ledamöterna när de väl är så att säga på plats i riksdagen, vilka utskott ledamoten hamnar i och varför, och huruvida ledamoten själv kan påverka detta. Han visar på tre faktorer, eller skäl, till att en ledamot söker sig mot ett visst utskott. Han kallar *"policyskapande"*, *"väljarorientering"* och *"makt och prestige"*²⁶. Utbildning är således enligt Hagevi inte av någon större betydelse när en ledamot väljer specialiseringsområde. Undersökningen är gjord före personvalsreformen varför den bara ytlig berör eventuella

²³ Isberg, Magnus *Riksdagsledamoten i sin partigrupp. 52 riksdagsveteraners erfarenheter av partigruppernas arbetsätt och inflytande*

Gidlunds förlag, 1999

²⁴ Ibid. s. 187

²⁵ Hagevi, 1998

²⁶ Hagevi, 1998 s. 161 ff

konsekvenser av den. Dock konstaterar Hagevi att den förmodligen kommer att påverka riksdagen sammansättning. Bland annat därför att utskottspreferenser och specialområden med personal blir en mera offentlig affär där ledamöter riktar sig direkt till väljarna istället för att utskottplaceringar och liknande blir en strikt intern affär i riksdagen. I så fall skulle detta kunna avspeglas i valkampanjer och hur ledamöter uppträder offentligt²⁷. Därmed har en ny spelare med avgörande betydelse för hur spelet ska spelas klivit in på banan – media. Något som också Isberg tar upp när han säger "Det har därför blivit intressantare för partierna att påverka medierna än sin egen organisation."²⁸

Just spänningen mellan politik, politiker och media är en fråga som är återkommande i forskning kring riksdagsledamöter. Demokratiinstitutet tog i slutet av 1990-talet initiativ till en skrift som heter "*Den svala demokratin*"²⁹. Den behandlar just förhållandet mellan väljare, politiker och media. Medieutvecklingen leder till att man fokuserar mer på personfrågor än sakfrågor och att detta styr opinionen mer än de partipolitiska frågorna. Medborgarnas mediekonsumtion tar också allt större tid i anspråk, tid som annars skulle ha kunnat användas till exempelvis politisk aktivitet. Detta i sin tur skapar ett ökat misstroende mot politik och politiker menar författarna. Detta innebär konkret att det är fler färre som engagerar sig politiskt och att debatten "svalnat". En starkt bidragande orsak är, enligt författarna, medias roll både i demokratin och i den enskilda individens vardag. En konsekvens blir att varken medborgare eller politiker känner igen sig i den mediala debatten, vilket i så fall innebär att medborgarnas åsikter får svårt att spridas sig på annat sätt än från person till person. Något som en annan av medförfattarna, Börje Alström, stödjer när han säger att klyftorna mellan aktörerna ökar eftersom tillgången till det "publika rummet"³⁰ är olika för olika grupper, d v s medborgare, politiker och journalister.³¹ Alström uttrycker också oro för att öka klyftorna mellan medborgare och politiker ska öka in på 2000-talet. Delvis beroende på journalisternas avgörande "gate keeper"³² funktion, menar han. I takt med att den personliga profileringen i media ökar så blir relationen till budbäraren, journalisten, viktigare än budskapet menar han.

När det gäller utbildning visar en av undersökningarna gjord av Jesper Strömbäck att den har liten betydelse för huruvida man är "misstroende" eller inte. Av de demografiska faktorerna kön, ålder, boende och utbildning är dock utbildning den som var det största sambandet. De faktorer som hade större betydelse för huruvida man hyste misstroende gentemot politiker

²⁷ Hagevi, 1998 s. 260

²⁸ Isberg, 1999 s.14

²⁹ Hvitfelt, Karvonen, (red.) 1999

³⁰ Det "offentliga rummet" är inom Medie- och kommunikationsvetenskapen en mera vedertagen term som i princip avser det utrymme för offentligt meningsutbyte där vi alla som medborgare i ett demokratiskt samhälle kan delta. Synonymt med det som Alström kallar det "publika" här. Terminologin är nära besläktad med det av Jurgen Habermas myntade "borgerlig offentlighet" som utöver den offentliga arenan behandlar konsekvenser av den moderna människans relation till populärkultur och massmedia. Johansson, Miegel 2000 s. 162 ff

³¹ Hvitfelt, Karvonen, (red.) 1999 s. 87 ff

³² Begrepp inom medie- och kommunikationsforskning som betecknar de mekanismer som styr urvalet av nyheter i massmedier och andra informationskanaler. Källa: <http://www.ne.se/gatekeeper>

Fredrik Willert

Uppsats Historia C, halvfart, distans, Vt 2011

var mer av typen socialgruppsstillhörighet och olika socioekonomiska faktorer (ålder hade även en viss betydelse). En annan medförfattare, Elisabet Ljungberg, menar att utbildning ändå har betydelse. Hon har undersökt samband mellan politikernas bakgrund, kön mm och vilka frågor de tycker är viktiga. Hon menar att det finns forskning, men att den visar: "Om det till exempel är uppväxten och erfarenheter från den som formar individen i långt större utsträckning än högre utbildning är det ett område som sällan får ett utrymme när forskningsresultat presenteras."³³

Jan Johanssons avhandling "*Hur blir man riksdagsledamot*"³⁴ är en undersökning som behandlar partiernas egna nomineringsprocesser. Johansson försöker besvara just den frågan och den sociala representativiteten (d v s i hur stor grad en nominerads åsikter sammanfaller med väljarnas) är *inte* en faktor menar han. Partiernas provval är av betydligt större betydelse för huruvida man når en valbar plats eller ej. Hans undersökning bygger på enkätsvar från ordföranden i de organ som fungerat som valberedning i valkretsorganisationer. Ur utbildningsperspektiv är det dock intressant att Johansson gör en lista på vilka personliga egenskaper som har störst betydelse för en sådan valberedning. Där kommer den aktuella kandidatens utbildningsnivå längst eller nästan längst ner på skalan i samtliga partier³⁵.

De fyra fil. doktorerna Gunnar Wallin, Peter Ehn, Magnus Isberg och Claes Linde gav ut sin "*Makthavare i fokus*". Deras undersökning är en del av ett (vid tiden för den) 30 år gammalt internationellt projekt som hade till syfte att klargöra vilka olika strategier i västerländska samhällen att "hantera de krav och påfrestningar som de allt snabbare samhällsförändringarna ställt dem inför"³⁶. En stor del i detta, antog man, var "verklighetsuppfattningar och samhällsattityder som rådde bland dem som befolkade de ledande posterna inom respektive lands offentliga sektor, dvs. parlamentariker och toppadministratörer."³⁷ Deras metod för att genomföra detta har varit att intervjuer och enkäter med och från omkring 300 politiker och tjänstemän. En liknande undersökning gjordes i Sverige (också den en del av det internationella projektet) i början av 1970-talet varför en jämförelse av förändringar över tid också är möjlig. De presenterar sedan jämförelser mellan politiker och tjänstemän men också jämförelser inom respektive grupp. När det gäller de undersökta politikerna och tjänstemännen görs en genomgång, som en av många faktorer, vilken utbildning de har. Här delar man in utbildningsnivå i fem kategorier: **Grundskola, Gymnasium, Akademiska studier utan examen, Akademisk grundexamen samt Mer än akademisk grundexamen**. Någon närmare definition av kategorierna görs inte men de ger ett heltäckande underlag för att bedöma utbildningsnivån hos studieobjekten. Studien visar att de t både när det gäller roller (sin egen och i relation till andra grupper) och

³³ Hvitfelt, Karvonen, (red.) 1999 s. 56

³⁴ Johansson, Jan *Hur blir man riksdagsledamot? En undersökning av makt och inflytande i partiernas nomineringsprocesser* Gidlunds förlag, 1999 s. 332

³⁵ Se Bilaga 2

³⁶ Wallin, Ehn, m fl, 1999 s. 9

³⁷ Ibid. s. 9

samhällssyn kan man iaktta vissa förändringar i attityder bland de undersökta politikerna och tjänstemännen sedan enkammarriksdagens införande konstaterar författarna.

Förändringarna består exempelvis i att man kan välja politiker som yrkesbana överhuvudtaget och att detta medför att man i större utsträckning skiljer på arbetsuppgifter för politiker och tjänstemän. Avslutningsvis för författarna en diskussion kring det populärt antagna faktum att gränserna mellan politiker och tjänstemän blivit allt luddigare med tiden. Författarna menar dock att så inte är fallet vare sig i Sverige eller i något annat av de länder man jämför med.

Det finns också en del populärlitteratur som på olika sätt berör riksdagsledamöter och statsråd. Ett verk som här tål att nämnas är Anders Isakssons "*Den politiska adeln*"³⁸. Han menar, som det heter i undertiteln, att det är viktigare VEM du är än VAD du är när det gäller politisk karriär som exempelvis riksdagsledamot. Författaren är mångårig politisk journalist och arbetar för tillfället på DN. Han är alltså inte helt opartisk och det är inte framställningen heller, och utger sig inte för att vara det. Icke desto mindre ger hans framställning en hel del intressanta infallsvinklar och reflektioner som till största delen bygger på författarens egna erfarenheter och en till synes omfattande research. Författaren visar att det finns ett betydande inslag av nepotism i den svenska maktens korridorer. Nepotismen i det här avseendet gäller inte bara släkt utan också vänner och personer bundna till samma nätverk, politiska eller andra. Han visar att den utnämningsspolitik som bedrivs inför öppen ridå är mycket mer omfattande än vad man kan ana om man börjar nysta i de inbördes personliga förhållanden som finns. Det här leder i sin tur till stora demokratiproblem menar han. För det första är det naturligtvis ett problem om man i en demokrati systematiskt utnämner och "promotar" sina egna släktingar och gamla vänner. Det som var en revolution under upplysningstiden, att man kunde röra sig i de sociala strukturerna om man var duktig och lämpad (välutbildad inom sitt område), blir då satt ur spel och den gamla tidens bördstänkande blir legio istället. Detta ger i sin tur får man förmoda en likriktning av det politiska tänkandet och en mildring av debatten. För det andra leder detta till en stängd arbetsmarknad där antingen den makthavande enväldigt och godtyckligt utser vem som ska sitta på vilken post. Eller så blir tjänster aldrig utlysta eller kända, de stannar helt enkelt "i huset" och man kan flyttas runt på olika poster utan att någonsin behöva söka dem.

6. Undersökning

När det gäller kategorierna som använts för att kategorisera data i denna undersökning finns stöd hos Wallin, Ehn m fl. Likväl är det värt att nämna att detta gör att det inte finns någon rangordning bland de utbildningar som handlar inom respektive kategori. Det faller heller inte inom denna undersöknings ramar eller syfte att göra någon form av vare sig kvantitets- eller kvalitetsbedömning inom de olika kategorierna. För tydlighetens skull är det dock av

³⁸ Isaksson, Anders *Den politiska adeln*
Wahlström & Widstrand, 2:a rev. uppl. 2006

betydelse att poängtera att exempelvis sjuksköterskor, läkare, jur. kand., socionomer och alla typer av lärare hamnar i samma kategori (Akademisk grundexamen).

När det gäller definitionen av "Folkhögskola" har vissa generaliseringar varit nödvändiga. Under beskrivningen av de olika kategorierna i "Teori och metod" beskrivs folkhögskolestudier som något som står utanför det svenska utbildningssystemet. "...dessa är knutna till olika folkrörelser, ideella organisationer, stiftelser eller föreningar."³⁹ Det finns även folkhögskolor som "drivs av landsting och regioner."⁴⁰ Gemensamt är dock att: "Varje folkhögskola bestämmer självständigt över sitt kursutbud och sin profil och är inte bunden till centralt fastställda läroplaner." Således har folkhögskolor fallit utanför det som denna undersökning fastställer som "det svenska utbildningssystemet".⁴¹ En stor mängd, framförallt socialdemokratiska, riksdagsmän har utbildats i folkhögskolor med fackliga eller politiska förtecken men denna typ av utbildning beaktas således inte i denna undersökning. De ledamöter som skaffat sig gymnasiekompetens (eftersom detta faller under "centralt fastställda läroplaner")⁴² genom folkhögskolestudier beaktas dock. Det finns en möjlighet att det här kan förekomma oklarheter. I något fall kan en ledamot ha läst till sig gymnasiekompetens tillsammans med andra studier på folkhögskola, utan att ange detta för biograferna, varför dessa då kan hamna i fel kategori. Vanligast är dock vanligt gymnasium och/eller någon form av andra studier varför den potentiella mängd ledamöter som på grund av detta skulle fallit i fel kategori anses som försumbar och endast skulle påverka undersökningens resultat, så som de redovisas här, högst marginellt.

När det gäller kategorin "Inga uppgifter" kan man bra spekulera i anledningarna till detta. De flesta ledamöter i denna kategori har inte angett några som helst uppgifter om utbildning. En del har utländsk bakgrund men det är lika vanligt att ledamöter med utländsk bakgrund angett någon form av utbildningsnivå varför detta inte kan ses som en förklaring. Några ledamöter har uteslutande angett uppgifter som gäller yrkesliv och karriär. Skälen till att de biografiska uppgifterna för några procent av ledamöterna ser ut så eftersöks inte i denna undersökning och förblir därför obesvarade. I enstaka fall har uppgifter varit svårtolkade eller tvetydiga och har då förts till denna kategori. Vanligast bland dessa har varit uppgifter huruvida en ledamot tagit studentexamen eller ej. Inte i något fall har tveksamheter gällt studier på akademisk nivå.

Vilken utbildningsnivå har riksdagens ledamöter under en specifik valperiod?

I Tabell 1 finns redovisat riksdagsledamöternas utbildningsnivå vid varje specifik undersökt valperiod. Siffrorna visar antal ledamöter vars utbildningsnivå faller inom respektive kategori.

³⁹ <http://www.folkhogskola.nu/Om-folkhogskolan/Skolformen/>

⁴⁰ <http://www.folkhogskola.nu/Om-folkhogskolan/Skolformen/>

⁴¹ a.a

⁴² a.a

Tabell 1: Antal riksdagsledamöter efter utbildningsnivå vid respektive valperiod.

<u>Utbildningsnivå</u>	<u>Valperiod</u>		
	1971-74	1988-91	2002-06
Grundskola	163	107	30
Gymnasium	42	40	76
Akademiska studier utan examen	19	44	76
Akademisk grundexamen	88	149	158
Högre akademisk examen	16	13	14
Inga uppgifter	14	17	19
Totalt	342	370	373

Källa: Asker, Norberg, *Enkammarriksdagen 1971-1993/94. Ledamöter och valkretsar* samt *Fakta om folkvalda 1988-1991* och *Fakta om folkvalda 2002-2006*

Anledningen till att det är så olika antal riksdagsledamöter är att man först 1974 inför de systemet med ersättare i riksdagen. Ersättare innebär att "riksdagsledamöterna vid en längre tids tjänstledighet från riksdagsarbetet"⁴³ ersätta av andra personer som då intar ledamotens plats i riksdagen under perioden. 1971-74 fanns inget sådant system varför riksdagsledamöterna de facto var något färre (342 st) än de 350 som riksdagen bestod av mellan 1971 och 1976⁴⁴. Samma system förklarar således varför riksdagsledamöterna i undersökningen under de två senare valperioderna var 370 respektive 373.

Vilken är den vanligaste utbildningsnivån bland riksdagens ledamöter vid en specifik valperiod?

⁴³ Asker, Norberg, *Enkammarriksdagen 1971-1993/94. Ledamöter och valkretsar* s. 532

⁴⁴ Källa: http://www.riksdagen.se/templates/R_Page_11494.aspx Samt http://www.riksdagen.se/templates/R_Page_11495.aspx

Tabell 2 visar ledamöternas utbildningsnivå i procent. Den vanligaste utbildningsnivån under perioden 1971-74 är "grundskola". Hela 48 % av denna valperiods ledamöter hade denna utbildningsnivå. Femton år senare under valperioden 1988-91 är läget ett helt annat. Då är den vanligaste utbildningsnivån en "akademisk grundexamen" (40 %). Trenden håller i sig fram till 2000-talet. Under valperioden 2002-06 var "akademisk grundexamen" fortfarande den vanligaste utbildningsnivån, 42 %. Grundskola var vid det laget en relativt ovanlig utbildningsnivå. Endast 8 % av riksdagsledamöterna hade den.

Tabell 2: Riksdagsledamöternas utbildningsnivå i procent vid respektive valperiod.

	<u>Valperiod</u>		
	1971-74	1988-91	2002-06
<u>Utbildningsnivå</u>			
Grundskola	48	29	8
Gymnasium	12	11	20
Akademiska studier utan examen	5	12	20
Akademisk grundexamen	26	40	42
Högre akademisk examen	5	4	4
Inga uppgifter	4	5	5
Avrundat totalt	100	101	99

Källa: Asker, Norberg, *Enkammarriksdagen 1971-1993/94. Ledamöter och valkretsar* samt *Fakta om folkvalda 1988-1991* och *Fakta om folkvalda 2002-2006*

Har riksdagsledamöternas utbildningsnivå förändrats över tid?

Ja, det har den. Både tabell 1 och tabell 2 visar tydligt att det skett en förskjutning över tid i utbildningsnivå bland riksdagens ledamöter. Om man fokuserar på akademiska studier kan man konstatera att det 1988 blivit betydligt vanligare med akademiska studier hos riksdagsledamöterna. Sammanlagt hade 56 % av denna utbildningsnivå. 2002 hade den siffran stigit till 66 %, en ökning med 18 % på 14 år.⁴⁵ 1971 däremot var motsvarande siffra bara 36 %. Jämfört med 2006 var således ökningen hela 83 %. Sett över hela den undersökta

⁴⁵ För 1971-74 finns inga tillgängliga data för befolkningen i stort.

Fredrik Willert

Uppsats Historia C, halvfart, distans, Vt 2011

tidperioden har det alltså blivit successivt vanligare och vanligare med akademiska studier bland ledamöterna.

Den procentuella ökningen av ledamöter *med* akademisk grundexamen ser ut enligt följande:

- Mellan valperioden 1971-74 och perioden 1988-91 ca 54 %
- Mellan 1991 och perioden 2002-06 0,5 %.
- Under hela perioden 1971-2006 en ökning med ca 62 %.

Samtidigt har andelen riksdagsledamöter med akademiska studier *utan* examen procentuellt ökat enligt följande:

- 1971-74 till 1988-91 en ökning med 140 %
- 1991 till 2002-06 en ökning med ca 67 %
- Under hela perioden, från 1971 till 2006 en ökning med 300 %

Samtidigt håller sig den procentuella andelen ledamöter med högre akademisk examen runt 4-5 % under hela perioden 1971-2006. När det gäller de lägre utbildningsnivåerna kan man konstatera en markant sänkning av antalet med nivån "Grundskola" enligt följande:

- Från valperioden 1971-74 till valperioden 1988-91 en minskning med ca 40 %
- Från 1991 till 2002-06 en minskning med ca 72 %
- Under hela perioden 1971-2006 en minskning med 83 %

Denna markanta minskning är inte så anmärkningsvärd i och med att i princip alla andra kategorier visar en ökning sett till hela den undersökta perioden 1971-2006.

När det gäller "Gymnasium" har utvecklingen inte varit så tydlig. En viss ökning kan man dock notera enligt följande:

- Från valperioden 1971-74 till valperioden 1988-91 en minskning med ca 0,8 %
- Från 1991 till 2002-06 en ökning med ca 82 %
- Under hela perioden 1971-2006 en ökning med ca 67 %

En 67 % ökning kan verka mycket men i procentenheter, d v s andelen av det totala antalet riksdagsledamöter, är det en ökning från 12 till 20 procentenheter. Till stor del kan detta förmodligen tillskrivas förändringar i utbildningssystemet som gjort att det numera är mycket vanligare, för att inte säga regel, att man går ut gymnasiet. Så var det inte 1971-74. Samma anledning bidrar troligen också, åtminstone delvis, till den stora minskningen i kategorin "Grundskola".

Skiljer sig utvecklingen i riksdagsledamöternas utbildningsnivå från utvecklingen i utbildningsnivå bland befolkningen i stort?

Ja det gör den. 1990 var andelen av befolkningen med eftergymnasiala studier i åldersspannet 25-64 år ca 23 %. 2006 var motsvarande andel 35 %, en ökning med ca 52 % på 16 år.⁴⁶ Den vuxna befolkningens utbildningsnivå ökar således i snabb takt men ligger ändå väsentligen lägre än utbildningsnivån hos riksdagsledamöter som under valperioden 2002-06 ligger på 66 %, alltså drygt 30 procentenheter högre. Riksdagsledamöternas utbildningsnivå har även den stigit mellan 1990 (d v s valperioden 1988-91) och valperioden 2002-06 om än i något långsammare takt, med 18 %. "Överrepresentation av högutbildade i Sveriges riksdag är väl känd".⁴⁷ Vilket också visar sig i denna undersökning. Samtidigt som: "Det borde i vart fall stå tämligen klart att det ingenstans finns ett folkvalt parlament som utbildningsmässigt motsvarar folket".⁴⁸ Det är inte denna undersökningens syfte att diskutera eller dra slutsatser kring representation och utbildningsnivå. Sammanfattningsvis kan man dock konstatera att utvecklingen har gått mot en ökad utbildningsnivå i stort men riksdagsledamöterna har som yrkesgrupp betraktat fortfarande en avsevärt högre utbildningsnivå än den övriga befolkningen. Då det saknas tillgängliga data för hela befolkningens utbildningsnivå före 1990 är det svårt att dra trovärdiga slutsatser om hur riksdagsledamöter och befolkningen i stort utbildningsmässigt förhåller sig till varandra under 1970- och 80-talen. Men man kan på relativt goda grunder anta att de förändringar som gjorts i utbildningssystemet skulle visa liknande trender som hos riksdagsledamöterna när det gäller "Grundskola" och "Gymnasium".

7. Resultat

Både befolkningen i stort och riksdagsledamöterna har höjt sin utbildningsnivå. Vid enkammarriksdagens införande var den vanligaste utbildningsnivån bland ledamöterna avslutad grundskola. I själva verket var den andelen större än den sammanlagda andelen med någon som helst form av akademiska studier. Under 70- och 80-talen skedde så en förskjutning mot högre utbildning och successivt blev akademiska studier blev den vanligaste utbildningsnivån i riksdagen. Fortfarande 2006 är den vanligaste utbildningsnivån hos riksdagens ledamöter en akademisk grundexamen så som den definieras i denna studie. Däremot är ökningen i den kategorin de mellan tidigt nittiotal och 2006 marginell. Samtidigt har andelen ledamöter med någon form av akademiska studier utan examen i det närmaste fördubblats. Hypotesen att det skulle finnas ett mönster i utbildningsnivån hos riksdagsledamöter som visar att det successivt blivit viktigare in på 2000-talet med andra saker än att utbilda sig, och framförallt avsluta sina studier, visar sig stämma åtminstone delvis. Vad detta beror på ska denna undersökning inte försöka svara på men det kan vara en fråga för framtida undersökningar. Den här undersökningen visar på en tendens som möjligen kan bli ett trendbrott i framtiden. För om det är så att det individuella

⁴⁶ Källa: SCB:s tabell *Befolkningen 1990-2010, 25-64 år, fördelad efter utbildningsnivå och kön* Bilaga 1. Ökningen har fortsatt och motsvarande siffra för 2010 är ca drygt 38 %.

⁴⁷ Hvitfelt, Karvonen (red.) 1999 s. 56, 64

⁴⁸ Ibid. s. 56

profilskapandet blir viktigare och viktigare så kommer vi att kunna se en riksdag där utbildningsnivån är i sjunkande, vilket i så fall är första gången sedan enkammarriksdagens införande. Björn Asker konstaterar att det "Numera ställs långtgående krav på de ledande politikernas medverkan i skilda sammanhang inte minst i massmedierna."⁴⁹ Man kan spekulera i att individuellt profilskapande och etablerande av kontaktnät tar allt mer tid och energi av riksdagens ledamöter. Delvis kan förklaringen till att detta accelererat in på 2000-talet, om man tolkar denna undersökning så, vara att personval infördes 1998. Med ett mer personligt anslag i politiken, en individuell profil, kan man vinna en plats i riksdagen eller till och med i regeringen⁵⁰ och då spelar media en avgörande roll. Som tidigare nämnts gör denna undersökning inga försök att besvara frågan om huruvida utbildningsnivå är viktigt för en riksdagsledamot, det finns goda argument både för och mot i den frågan och var och en får bilda sig en egen uppfattning om det. Den här undersökningen visar bara på hur det faktiskt förhåller sig när det gäller utbildningsnivå i Sveriges lagstiftande församling.

En aspekt på vem som faktiskt hamnar i riksdagen är den tes som Anders Isaksson driver i sin "*Den politiska adeln*", nämligen att det viktigaste är att ha rätt kontakter och rätt framförallt "börd". Om så är fallet är det ytterligare ett skäl att utbildning och utbildningsnivå blivit mindre viktigt för den som aspirerar på att ta plats i riksdagen och andra maktens boningar. Det kan också tänkas att dessa aspekter påverkar var, och i vilka sammanhang hur, man rekryterar politiker och politiska talesmän, eller som Magnus Isberg uttrycker det för att rätt kunna värdera effekterna "...måste man ge sig in i en analys av hur personvalet inverkar på det politiska systemets förmåga att i stort leva upp till medborgarnas krav på demokrati och effektivitet i det offentliga beslutsfattandet."⁵¹

⁴⁹ Asker, Norberg, *Enkammarriksdagen 1971-1993/94. Ledamöter och valkretsar* s. 38

⁵⁰ Man behöver dock inte vara invald i riksdagen för att bli statsråd varför de statsråd som inte har en plats i riksdagen lämnats utanför denna undersökning

⁵¹ Isberg, 1999 s. 188

8. Källförteckning

8.1 Litteratur

Asker, Björn, Norberg, Anders *Enkammarriksdagen 1971-1993/94. Ledamöter och valkretsar*
Sveriges Riksdag, 1996

Fakta om folkvalda. Riksdagen 2002-2006
Sveriges Riksdag, 2003

Fakta om folkvalda. Riksdagen 1988-1991
Riksdagen, 1989

Hagevi, Magnus *Bakom riksdagens fasad*
Akademiförlaget Corona, Göteborg 1998

Hvitfeldt, Håkan och Karvonen, Lauri (red.) *Den svala demokratin.*
Demokratiinstitutet, 1999

Isaksson, Anders *Den politiska adeln*
Wahlström & Widstrand, 2:a rev. uppl. 2006

Isberg, Magnus *Riksdagsledamoten i sin partigrupp. 52 riksdagsveteraners erfarenheter av
partigruppernas arbetssätt och inflytande*
Gidlunds förlag, 1999

Johansson, Thomas, Miegel, Fredrik *Kultursociologi*
Studentlitteratur, Lund 1996

Johansson, Jan *Hur blir man riksdagsledamot? En undersökning av makt och inflytande i
partiernas nomineringsprocesser*
Gidlunds förlag, 1999

Wallin, Gunnar, Ehn, Peter, Isberg, Magnus, Linde, Claes *Makthavare i fokus. Attityder och
verklighetsuppfattning hos toppskikten inom politik och förvaltning*
SNS-förlag, Stockholm 1999

8.2 Internetkällor

(Datum för senaste uppdatering anges i de fall där information om detta är tillgänglig)

www.ekonomifakta.se

<http://www.ekonomifakta.se/sv/Fakta/Utbildning-och-forskning/Utbildningsniva/Gymnasieutbildade/>

Uppdaterad 20100908, iakttagen 20110521

www.gapminder.org

lakttagen 20110520

www.ladok.se

Uppdaterad 20110512, iakttagen 20110513

www.ne.se

<http://www.ne.se/personval>

lakttagen 20110520

<http://www.ne.se/lang/grundskola>

lakttagen 20110520

<http://www.ne.se/gatekeeper>

lakttagen 20110520

www.riksdagen.se

http://www.riksdagen.se/templates/R_Page_11494.aspx

Uppdaterad 20101011, iakttagen 20110520

http://www.riksdagen.se/templates/R_Page_11495.aspx

Uppdaterad 20101011, iakttagen 20110520

www.scb.se

Befolkning 16-74 år efter region, utbildningsnivå, ålder och kön. År 1985-2010

<http://www.ssd.scb.se/databaser/makro/Produkt.asp?produktid=UF0506&lang=1>

Fredrik Willert

Uppsats Historia C, halvfart, distans, Vt 2011

Uppdaterad 20110419, iakttagen 20110513

Befolkningen 1990-2010, 25-64 år, fördelad efter utbildningsnivå och kön

Hämtningsbar excellfil via:

http://www.scb.se/Pages/GsaSearch____287280.aspx?QueryTerm=Befolkningen%201990-2010,%2025-64%20%C3%A5r,%20f%C3%B6rdelad%20efter%20utbildningsniv%C3%A5%20och%20k%C3%B6n&PageIndex=1&hl=sv

www.socialdemokraterna.se

<http://www.socialdemokraterna.se/Hakan-Juholt/CV-Hakan-Juholt/>

Uppdaterad 20110322, iakttagen 20110520

<http://www.folkhogskola.nu/Om-folkhogskolan/Skolformen/>

lakttagen 20110520

9. Bilagor**Bilaga 1**

Befolkningen 1990-2010¹, 25-64 år, fördelad efter utbildningsnivå och kön										
År	Kön	Befolkning (antal)	Förgym- nasial utb. kortare än 9 år (%)	Förgym- nasial utb. 9 år (%)	Gymnasial utb. kortare än 3 år (%)	Gymnasial utb. 3 år (%)	Eftergym- nasial utb. kortare än 3 år (%)	Eftergym- nasial utb. 3 år eller längre (%)	Forskar- utbildning (%)	Uppgift om utbildning saknas (%)
1990	Totalt	4 351 951	21	12	32	11	11	11	0,6	1
	Kvinnor	2 148 066	20	12	35	8	13	11	0,2	1
	Män	2 203 885	21	12	29	14	10	11	0,9	1
1991	Totalt	4 393 696	19	12	32	11	12	11	0,6	2
	Kvinnor	2 167 203	18	12	35	9	13	11	0,2	1
	Män	2 226 493	20	12	30	14	10	11	0,9	2
1992	Totalt	4 433 558	18	12	33	12	12	11	0,6	2
	Kvinnor	2 185 760	17	12	36	9	14	11	0,2	2
	Män	2 247 798	19	12	30	14	11	11	0,9	2
1993	Totalt	4 471 862	16	12	34	12	13	11	0,6	2
	Kvinnor	2 204 171	15	11	36	9	14	11	0,3	2
	Män	2 267 691	18	12	31	14	11	11	1,0	3
1994	Totalt	4 516 263	15	12	34	12	13	11	0,7	1
	Kvinnor	2 225 849	14	11	36	10	15	11	0,3	1
	Män	2 290 414	17	12	31	14	12	11	1,0	2
1995	Totalt	4 541 881	14	12	34	12	14	12	0,7	1
	Kvinnor	2 238 582	13	11	36	10	15	12	0,3	1
	Män	2 303 299	16	12	32	14	12	11	1,1	2
1996	Totalt	4 570 656	13	12	34	12	14	12	0,7	1
	Kvinnor	2 252 300	12	11	36	11	16	12	0,3	1
	Män	2 318 356	15	13	32	14	13	12	1,1	2
1997	Totalt	4 598 712	12	12	34	13	14	12	0,7	1
	Kvinnor	2 265 811	11	12	36	11	16	12	0,4	1
	Män	2 332 901	13	13	32	14	13	12	1,1	1
1998	Totalt	4 630 872	11	13	34	13	15	12	0,7	1
	Kvinnor	2 281 785	10	12	36	11	16	13	0,4	1
	Män	2 349 087	13	13	32	14	13	12	1,1	1

Fredrik Willert

Uppsats Historia C, halvfart, distans, Vt 2011

1999	Totalt	4 664 107	11	13	34	13	15	13	0,8	1
	Kvinnor	2 298 180	10	12	35	11	17	14	0,4	1
	Män	2 365 927	12	13	32	15	14	12	1,2	1
2000	Totalt	4 695 805	10	11	33	15	14	15	0,9	1
	Kvinnor	2 313 983	9	10	34	14	15	17	0,5	1
	Män	2 381 822	11	12	32	16	13	14	1,2	1
2001	Totalt	4 722 095	9	11	33	16	14	16	0,9	1
	Kvinnor	2 326 741	8	10	33	15	15	18	0,5	1
	Män	2 395 354	10	12	32	17	13	15	1,3	1
2002	Totalt	4 745 838	8	11	32	16	14	17	0,9	1
	Kvinnor	2 338 453	7	10	32	16	15	19	0,6	1
	Män	2 407 385	9	12	31	17	13	15	1,3	1
2003	Totalt	4 762 109	8	11	31	17	14	17	1,0	1
	Kvinnor	2 346 915	7	9	31	16	16	19	0,6	1
	Män	2 415 194	8	12	31	18	13	16	1,3	1
2004	Totalt	4 776 467	7	11	30	17	14	18	1,0	1
	Kvinnor	2 354 822	6	9	30	17	16	21	0,7	1
	Män	2 421 645	8	12	30	18	13	16	1,3	1
2005	Totalt	4 795 951	6	11	30	18	14	19	1,0	1
	Kvinnor	2 364 976	6	9	29	17	15	22	0,7	1
	Män	2 430 975	7	12	30	18	13	17	1,3	1
2006	Totalt	4 820 934	6	10	29	18	14	20	1,0	1
	Kvinnor	2 376 927	5	9	28	17	15	23	0,7	1
	Män	2 444 007	6	12	30	19	13	17	1,4	2
2007	Totalt	4 838 227	5	10	28	18	14	21	1,1	1
	Kvinnor	2 384 517	5	9	28	18	15	24	0,8	1
	Män	2 453 710	6	12	29	19	14	18	1,4	2
2008	Totalt	4 847 121	5	10	28	19	14	21	1,1	2
	Kvinnor	2 389 451	5	9	27	18	15	25	0,8	1
	Män	2 457 670	5	12	29	19	14	18	1,4	2
2009	Totalt	4 856 477	5	10	27	19	15	22	1,1	2
	Kvinnor	2 394 225	4	8	26	18	15	26	0,9	1
	Män	2 462 252	5	12	28	20	14	18	1,4	2
2010	Totalt	4 862 744	4	10	26	20	15	22	1,1	2
	Kvinnor	2 397 165	4	8	25	19	15	26	0,9	1
	Män	2 465 579	4	12	27	20	14	19	1,4	2

Fredrik Willert

Uppsats Historia C, halvfart, distans, Vt 2011

¹ Kvalitetshöjning i statistiken över befolningens utbildning år 2000. Se 'Mer om undersökningen'						
på http://www.scb.se/Pages/Product___9565.aspx						

Bilaga 2 (Ur Johansson 1999 s.350)

Bilaga 8. Kandidaternas personliga egenskapers betydelse för valberedningen. V=Valbar, E= Ej valbar. *Vilken betydelse hade följande egenskaper när valberedningen tog ställning till vilka personer som skulle placeras på valbar och icke-valbar plats.*

Betydelse	S		M		C		FpL		V		Mp		Kd	
	V	E	V	E	V	E	V	E	V	E	V	E	V	E
	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Saknades	–	4	4	4	–	–	–	3	–	–	–	4	–	–
Ganska liten	–	18	21	36	6	30	7	17	14	32	–	38	4	3
Ganska stor	54	54	46	39	58	50	68	59	33	32	45	42	68	79
Mycket stor	46	25	29	21	35	20	25	21	52	36	55	15	29	17
Total	28	28	28	28	31	30	28	29	21	28	22	26	28	29
<i>Egenskaper</i>														
Stabila hemförhåll.	38	22	29	20	37	35	20	19	21	23	38	35	52	52
Högutbildad	4	–	10	5	4	5	16	4	7	–	12	–	4	4
Personlig energi och entusiasm	92	78	81	70	88	90	96	85	100	82	75	53	92	88
Stresstålig	67	43	35	30	68	42	54	27	73	41	56	28	72	48
Stabilt psyke	58	35	60	40	70	47	65	38	67	36	75	56	83	52
Integritet	58	41	71	62	64	53	65	58	80	71	56	35	79	68
Personlig övertygelse	81	71	71	71	87	90	96	88	87	82	75	58	88	88
Sakkunskaper	92	71	71	67	88	80	92	77	73	82	69	53	88	92
Bra talare	72	54	57	38	88	53	88	46	87	45	56	18	80	40
Bra debattör	72	54	55	45	83	55	92	54	87	45	62	24	92	46
Bra ledare	52	38	50	45	79	60	73	38	40	41	62	18	76	32
Massmedial	40	17	50	41	88	70	77	50	60	50	69	12	88	48
Kan ta folk	88	62	57	50	92	79	81	69	60	55	62	22	88	52
Föreningsaktiv	96	88	25	35	75	72	46	52	64	64	44	29	44	52
Lokalt förankrad	96	92	59	64	83	84	92	92	80	86	75	67	81	92
Väl känd kommunalt	84	79	38	52	78	70	73	88	87	73	38	41	77	77
Väl känd regionalt	80	54	59	41	88	90	84	62	87	59	69	56	88	73
Väl känd nationellt	8	8	15	10	27	10	46	23	27	9	47	6	42	8
Aktiv i partiorg.	96	96	76	62	79	75	84	84	73	86	69	53	80	80
Politiskt erfaren	85	65	64	64	78	60	96	81	93	73	75	24	96	65
Partiloyal	76	67	67	57	79	85	80	62	67	27	81	56	76	73
Partimedlem i flera år	40	33	19	14	42	30	15	19	27	18	50	17	20	19
God förmåga att föra fram den egna valkretsens intressen/åsikter	88	62	48	45	88	85	88	73	67	55	62	24	72	52
Lämplig för specifika uppgifter i riksdagen	40	–	38	–	29	–	23	–	47	–	31	–	64	–
Lämplig som statsråd	4	–	10	–	25	–	12	–	7	–	–	–	30	–
Står fri i förhållande till särintresse	30	26	48	41	38	45	54	52	33	27	33	25	54	52
Total	24	24	21	21	23	20	26	26	15	22	16	18	25	25

Källa: Projektets enkätundersökning.